

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาขยะเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ได้ประสบปัญหาไม่สามารถจัดหาสถานที่กำจัดขยะ ขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสม และเกิดความขัดแย้งในการดำเนินการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2549 : 1) ปัจจุบันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะมูลฝอยได้กลายเป็นปัญหาสำคัญและเร่งด่วนซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่ต่าง ๆ ในชุมชนทุกระดับนับแต่ระดับตำบล เทศบาล และเมืองใหญ่ นับวันปัญหานี้จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ กรมควบคุมมลพิษ (2547 : 1) เห็นว่าจากการดำเนินงานเพื่อจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมา ท้องถิ่นส่วนใหญ่สามารถให้บริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยได้มากขึ้น ทำให้ปัญหาขยะตกค้างน้อยลง แต่ยังมีปัญหาการจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะอยู่มากแม้จะมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อก่อสร้างระบบกำจัดที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้นแต่ยังมีหลายพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และยังมีบางแห่งได้รับการคัดค้านจากชุมชนจนไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการทำโครงการที่ผ่านมา ไม่ได้มีการคำนึงถึงการเตรียมพร้อมที่จะดำเนินงานดูแลรักษาระบบอย่างต่อเนื่อง

เทศบาลตำบลขามเรียง เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นหน่วยงานหนึ่งที่มีปัญหาขยะมูลฝอย จากรายงานเบื้องต้นของเทศบาลตำบลขามเรียง พบว่า ในแต่ละวันจะมีปริมาณขยะมูลฝอย โดยเฉลี่ย 5.0-5.50 ตันต่อวัน (เทศบาลตำบลขามเรียง. 2550 : 2) ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาหากไม่เร่งหาแนวทางในการจัดการที่เหมาะสม รวมทั้งจะมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลขามเรียง ต้องการจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ภายใต้ข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ บุคลากร และงบประมาณ ต้องกำหนดเป็นวิธีการจัดการในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเหมาะสมจากปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมกาทิ้งขยะมูลฝอยของประชาชน เช่น พฤติกรรม

การทิ้งขยะมูลฝอยโดยไม่ได้แยกประเภท การทิ้งรวมไว้ในถุงเดียวกัน ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยมีมากกว่าการทิ้งโดยแยกประเภทหรือแยกทิ้งเป็นถุงตามชนิดของขยะมูลฝอยนั้นเพราะขยะมูลฝอยบางชนิดสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือนำไปใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นการลดปริมาณของขยะมูลฝอยในชุมชน ได้อีกประการหนึ่ง

นอกจากนี้การดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่เทศบาลและหน่วยงานของทางราชการมีลักษณะต่างคนต่างทำไม่มีการประสานงานกับชุมชนเจ้าของพื้นที่ ทำให้ปัญหาเรื่องขยะไม่หมดไปจากชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืน ควรแก้ไขที่ต้นเหตุ คือ การจัดการขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด นอกจากนี้จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะลงแล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทิ้งขยะของประชาชนอีกด้วย ซึ่งรูปแบบการจัดการขยะที่ดีสำหรับชุมชนควรเป็นการจัดการขยะโดยชุมชน และการจัดการขยะโดยสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเทศบาล ซึ่งถือเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะในครัวเรือน โดยกรมควบคุมมลพิษ (2544 : 2-3) ได้ระบุว่าปัจจัยสำคัญคือประชาชนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะและประชาชนต้องตระหนักว่าการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยทำให้ช่วยลดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ (2545 : 8) กล่าวถึงจะต้องจัดการคัดแยกวัสดุจากมูลฝอย การคัดแยกมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำไปกำจัดในขั้นตอนสุดท้ายเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน ผลประโยชน์ที่ได้จากการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการคัดแยกวัสดุ ซึ่งการคัดแยกวัสดุจากแหล่งกำเนิดมูลฝอยเองจะได้มูลฝอยที่ไม่ปนเปื้อนสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการคัดแยกโดยเครื่องจักร

ความสำคัญในการคัดแยกมูลฝอยขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชน การจัดการขยะที่ดีนั้นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรเทศบาลกับประชาชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการปัญหาต่างๆ ของตนเองนั้น พื้นฐานในการจัดการปัญหาของท้องถิ่นนั้นจะต้องมีความเป็นอิสระในการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นไปด้วยความสมัครใจต้องมีความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยชุมชนต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจนว่าทำเพื่ออะไร ต้องมีเป้าหมายในการจัดทำกิจกรรมและมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน และที่สำคัญต้องทำให้ประชาชนเห็นประโยชน์ของการจัดทำกิจกรรมสุวัฒน์ คงแป้น (2544 : 133) กล่าวว่า กิจกรรมที่สามารถกระทำได้เช่นนี้ไม่เพียงจะสามารถสร้างความร่วมมือภายในชุมชนเท่านั้น ยังสามารถช่วยสร้างจิตสำนึกของ

คนในชุมชนให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วยจากปัญหาดังกล่าว

ผู้ศึกษาในฐานะปฏิบัติหน้าที่ในเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะ เพื่อให้ทราบว่าประชาชนในเทศบาลขามเรียงมีความคิดเห็นอย่างไร และประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะของชุมชนมากน้อยเพียงใด โดยพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 15 และหมู่ที่ 20 เนื่องจากหมู่บ้านดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มี นักศึกษาอาศัยอยู่หนาแน่น ทำให้ปริมาณขยะมากขึ้นตามไปด้วย การจัดการขยะจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อการจัดการขยะที่เพิ่มมากขึ้นและเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะช่วยกันลดปริมาณขยะ โดยจะ ทำการศึกษาว่าประชาชนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะผู้บริหารเทศบาลตำบลขามเรียงเพื่อแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมให้พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยของครอบครัว/เดือน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง

ขอบเขตการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ในเขตชุมชนหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 15 และหมู่ที่ 20 เทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 15 และหมู่ที่ 20 เป็นผู้มึรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นายก/สมาชิกสภาเทศบาลตำบลขามเรียง วันที่ 12 ตุลาคม 2551 ตามประกาศผู้อำนวยการ การเลือกตั้งประจำเทศบาล ตำบลขามเรียง ณ วันที่ 10 กันยายน 2551 จำนวน 4,081 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 15 และหมู่ที่ 20 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของยามานะ (Taro Yamane) (วิเชียร เกตุสิงห์. 2541 : 21) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้มีความคลาดเคลื่อน .05 ซึ่งจากการคำนวณจะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 365 คน จากจำนวนทั้งหมด 4,081 คน จากผู้มีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายก/สมาชิกสภาเทศบาลตำบลขามเรียง วันที่ 12 ตุลาคม 2551 ตามประกาศผู้อำนวยการ การเลือกตั้งประจำเทศบาล ตำบลขามเรียง ณ วันที่ 10 กันยายน 2551

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาคั้งนี้ มุ่งศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง

3.2 ศึกษาข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยของครอบครัว/เดือน

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หมู่บ้านชุมชนในเขตเทศบาลตำบลขามเรียง หมายถึง บ้านขามเรียงหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 15 และหมู่ที่ 20

2. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ ต่อสิ่งที่ได้กระทบหรือมีผลต่อตัวผู้กระทำซึ่งในที่นี้คือ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะในเขตชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3. การจัดการขยะ หมายถึง

3.1 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย หมายถึง การรวบรวมขยะมูลฝอยจากสถานที่ต่าง ๆ สภาพถึงขยะมูลฝอย จุดบริการถึงขยะ ตลอดจนขนาดของถังขยะของเทศบาลตำบลขามเรียง

3.2 การเก็บขนขยะมูลฝอย หมายถึง ลักษณะการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเก็บขนขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลขามเรียง

3.3 การกำจัดขยะมูลฝอย หมายถึง วิธีการจัดการขยะมูลฝอย สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยระยะเวลาในการกำจัดขยะมูลฝอย ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลขามเรียง

4. ขยะมูลฝอย (Solid waste) หมายถึง สิ่งที่เหลือใช้และสิ่งสกปรก ของสกปรก สิ่งเน่าเปื่อย อุจจาระหรือปัสสาวะ และหมายรวมถึงสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นสิ่งโสโครกหรือมีกลิ่นเหม็น ที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขี้นถ่าย การดำรงชีวิตและกิจกรรมอื่น ๆ

5. สถานภาพส่วนบุคคล หมายถึง สถานความเป็นอยู่ของบุคคลแต่ละคน ประกอบด้วย

5.1 เพศ หมายถึง ประชาชนเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง

5.2 อายุ หมายถึง อายุของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเทศบาลตำบลขามเรียง

5.3 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับชั้นสูงสุดที่ประชาชนจบการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

5.4 อาชีพ หมายถึง งานที่ประชาชนใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานนั้น โดยแบ่ง ออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกร รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างบริษัท/ห้างร้าน รับจ้างทั่วไป ค้าขาย/ประกอบธุรกิจ

5.5 รายได้ หมายถึง เงินที่ได้รับจากการทำงาน หรือผลตอบแทนจาก การทำงานโดยเฉลี่ยต่อเดือน

6. เทศบาลตำบล หมายถึง ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้น เป็นเทศบาลตำบลประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย ใน การศึกษาครั้งนี้ หมายถึง เทศบาลตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลจากการศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะในเขตชุมชน เทศบาลตำบลขามเรียง จะนำไปใช้เป็นข้อสนเทศให้กับเทศบาลตำบลขามเรียง ใน การปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจในนโยบาย และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการขยะและเป็นแนวทางในการศึกษา ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป